ניתני או זה יורד ולוקח או זה וזה יורד ולוקט האמר ליה שמואל לרב ענן תני או זה וזה יורד ולוקח או זה וזה יורד ולוקט מר בריה דרבנא מתני ליה לקולא זה וזה יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד אמר ליה לוי לשמואל [ו]אריוך ספק לי ואנא איכול רב אויא ורבה בר רב חנן מספקו ספוקי להדדי אמרי [ז]חריפי דפומבדיתא אין ערלה בחוצה לארץ שלחה רב יהודה לקמיה דרבי יוחנן שלח ליה סתום ספיקא ואבד ודאה והכרז על פירותיהן שטעונים גניזה וכל האומר אין ערלה בח"ל לא יהא לו נין ונכד [ח]משליך חבל בגורל בקהל ה' ואינהו כמאן סברוה כי הא דתניא [ט]רבי אלעזר בר' יוסי אומר משום ר' יוסי בן דורמסקה שאמר משום רבי יוסי הגלילי שאמר משום רבי יוחנן בן נורי שאמר משום ר' אליעזר הגדול אין ערלה בח"ל ולא והאנן [י]תנן רבי אליעזר אומר אף החדש תני חדש אמר רבי אסי אמר ר' יוחנן ערלה בח"ל הלכה למשה מסיני א"ל [א] ר' זירא לרבי אסי [כ]והתניא [ל]ספק ערלה בארץ אסור בסוריא מותר [מ](בחוצה לארץ יורד ולוקט) [נ]אישתומם כשעה חדא א"ל אימא כך נאמר [ס]ספיקא מותר ודאה אסור אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן [ע]לוקין על הכלאים [פ] דבר תורה [צ] אמר ליה רבי אלעזר [ק]בר' יוסי והאנן [ר]תנן הכלאים מדברי סופרים [ש]לא קשיא כאן בכלאי הכרם כאן בהרכבת האילן כדשמואל [ת]דאמר שמואל [א]את חקתי תשמורו חוקים שחקקתי לך כבר בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע [ב]מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה ומה בהמתך נוהג בין בארץ בין בח"ל אף שדך נוהג בין בארץ בין בח"ל ואלא הכתיב שדך ההוא [ג]למעוטי [ד]זרעים שבח"ל רב [ה]חנן ורב ענן הוו שקלי ואזלי באורחא חזיוהו להההוא גברא דקא זרע זרעים בהדי הדדי א"ל ניתי מר נשמתיה א"ל לא חווריתו ותו חזיוהו להההוא גברא דקא זרע חיטי [ו]ושערי בי גופני א"ל ניתי מר נשמתיה א"ל לא צהריתו לא קיימא לן כרבי יאשיה [ז]דאמר [ח]עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד רב יוסף [ט]מערב ביזרני וזרע א"ל אביי והאנן תנן הכלאים מדברי סופרים א"ל [י]לא קשיא כאן בכלאי הכרם כאן בכלאי זרעים כלאי הכרם דבארץ אסורים בהנאה בח"ל נמי גזרו בהו רבנן כלאי זרעים דבארץ לא אסירי בהנאה בח"ל נמי לא גזרו בהו רבנן הדר אמר רב יוסף לאו מלתא היא דאמרי דרב זרע גינתא דבי רב משארי משארי מאי טעמא לאו משום עירוב עירובי כלאים אמר ליה אביי בשלמא אי אשמעינן ארבע

ניתני או זה יורד ולוקח או זה וזה יורד ולוקט האמר ליה שמואל לרב ענן תני או זה וזה יורד ולוקח או זה וזה יורד ולוקט מר בריה דרבנא מתני ליה לקולא זה וזה יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד אמר ליה לוי לשמואל [ו]אריוך ספק לי ואנא איכול רב אויא ורבה בר רב חנן מספקו ספוקי להדדי אמרי [ז]חריפי דפומבדיתא אין ערלה בחוצה לארץ שלחה רב יהודה לקמיה דרבי יוחנן שלח ליה סתום ספיקא ואבד ודאה והכרז על פירותיהן שטעונים גניזה וכל האומר אין ערלה בח"ל לא יהא לו נין ונכד [ח]משליך חבל בגורל בקהל ה' ואינהו כמאן סברוה כי הא דתניא [ט]רבי אלעזר בר' יוסי אומר משום ר' יוסי בן דורמסקה שאמר משום רבי יוסי הגלילי שאמר משום רבי יוחנן בן נורי שאמר משום ר' אליעזר הגדול אין ערלה בח"ל ולא והאנן [י]תנן רבי אליעזר אומר אף החדש תני חדש אמר רבי אסי אמר ר' יוחנן ערלה בח"ל הלכה למשה מסיני א"ל [א] ר' זירא לרבי אסי [כ]והתניא [ל]ספק ערלה בארץ אסור בסוריא מותר [מ](בחוצה לארץ יורד ולוקט) [נ]אישתומם כשעה חדא א"ל אימא כך נאמר [ס]ספיקא מותר ודאה אסור אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן [ע]לוקין על הכלאים [פ] דבר תורה [צ] אמר ליה רבי אלעזר [ק]בר' יוסי והאנן [ר]תנן הכלאים מדברי סופרים [ש]לא קשיא כאן בכלאי הכרם כאן בהרכבת האילן כדשמואל [ת]דאמר שמואל [א]את חקתי תשמורו חוקים שחקקתי לך כבר בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע [ב]מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה ומה בהמתך נוהג בין בארץ בין בח"ל אף שדך נוהג בין בארץ בין בח"ל ואלא הכתיב שדך ההוא [ג]למעוטי [ד]זרעים שבח"ל רב [ה]חנן ורב ענן הוו שקלי ואזלי באורחא חזיוהו להההוא גברא דקא זרע זרעים בהדי הדדי א"ל ניתי מר נשמתיה א"ל לא חווריתו ותו חזיוהו להההוא גברא דקא זרע חיטי [ו]ושערי בי גופני א"ל ניתי מר נשמתיה א"ל לא צהריתו לא קיימא לן כרבי יאשיה [ז]דאמר [ח]עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד רב יוסף [ט]מערב ביזרני וזרע א"ל אביי והאנן תנן הכלאים מדברי סופרים א"ל [י]לא קשיא כאן בכלאי הכרם כאן בכלאי זרעים כלאי הכרם דבארץ אסורים בהנאה בח"ל נמי גזרו בהו רבנן כלאי זרעים דבארץ לא אסירי בהנאה בח"ל נמי לא גזרו בהו רבנן הדר אמר רב יוסף לאו מלתא היא דאמרי דרב זרע גינתא דבי רב משארי משארי מאי טעמא לאו משום עירוב עירובי כלאים אמר ליה אביי בשלמא אי אשמעינן ארבע

ניסני או חידי וחידי כו'. דערלה וכלאים לו זה וזה יורד ולוקט דלמ"ל מספקו לחרץ דלמ"ל מן הזורע לו מן הלוקט בידים: **ספק ל'.** לקוטו שלמ"ל בספי שיהיה ספק חלוי וחמ"ל מיכול ודערלה קלי: **חריפי דפומבדיתא.** עיפא וחכימי בני רחבה דפומבדיתא. **סתום.** ספק ערלה הניחהו בידך וגנזהו לאוכלו. ור"ש פירש לא תתיר להם כי אם בהצנע וודאי ערלה אבדהו שאסור בהנאה. **יורד ולוקח.** ואם הלמ"מ היא אמאי ספיקא מותר. **אשתומם כשעה חדא.** פסוק הוא בדניאל [לד, טז], כלומר עמד בבהלה ומשומם כמו שעה. **אימור.** ההלכה שנאמרה למשה כך נאמרה. והאי אימור לשון ודאי הוא. והלכתא כר' יוחנן הלכך כל ספק ערלה מותר בח"ל ספק עברו ג' שנים או לא עברו, או ספק לקט מילדה או מזקנה. לוקין. אף בח"ל. **הרכבת אילן.** אסורה כדשמואל וכלאי הכרם אינן אסורים אלא מדרבנן. **שחקקתי לך.** היינו הרכבת אילן והרבעת בהמה שאסורה לבני נח כדאיתא בפרק [ר' ישמעאל] [ארבע מיתות סנהדרין ס, א]. והלכתא כשמואל ור' יוחנן. **שדך.** שמשמע שלך דוקא דהיינו בארץ, בח"ל לא הקנו לו מן השמים. **כלאי זרעים.** דבח"ל אין אסור בזריעתן ולא באכילתן כמו שנבאר לקמן. **דהוה זרע.** או מין אחר או ירק. **נשמתיה.** דהא עבר אדברי סופרים. **לא צהריתו.** כלומר אינכם בקיאין בזה. **לא קיי"ל כר' יאשיה.** פי' הר"ם [כלאים פ"ה ה"ז] דר' יאשיה לענין מלקות אמר שאינו לוקה הזורע כלאים (בח"ל) אלא כשזורע חטה ושעורה וחרצן יחד אבל מין אחד או ג' שני מינין אסור בהנאה ואינו לוקה, כדתנן פ"ז [דכלאים מ"ח] המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף במאתים אסור ומייתינן בפ' כל שעה [פסחים כה, א] ובפ' כל הבשר [חולין קטז, א]. והא דאמרינן במי שמתו [ברכות כב, א] ובראשית הגז [חולין קלו, ב] נהוג עלמא כר' יאשיה בכלאים, ר"ל פי' דלא לקי בארץ אלא כשזורע ג' מינים אלו, הלכך בח"ל ליכא איסורא בזריעתן בפחות מג' מינים אלו. ואיכא מאן דאמר דהא [ד]ר' יאשיה להיתר הנאה נאמרה, כלומר אף בח"ל לא לקי אלא כשזרע ג' מינים אלו. **ספק נ.** מנחות נה: מוקין נה: ועי"ש בתוס' ד"ה ומוסיף], ג) [שבת נג. מנחות נה:], ד) [מנחות יג:], ה) [מנחות יג.], ו) [ל"ל אריוך], ז) [ל"ל והתנן], ח) ברכות לו. ערלה כ"ג מ"ט], ט) כ"ל מ"ו], י) [ל"ל לר' יוסי], כ) [שבת מה. מ"ק ג: סוכה מד. סוטין כח.], ל) [ברכ"י טוסף: בתו"ה], מ) [ל"ל לר' יוסי כך מתוך בהכח"ם וכ"ה בשמלמות פ' קדושים סי' כט], נ) ערלה פ"ג מ"ט], ס) סנהדרין ס, ב], ע) [בכ"י וכבה"ק טוסף: כלאים], פ) [בכת"י וכבה"ק: נחמן], צ) [בריטב"א כתב דגירסתו זו ט"ס ול"ל זרע ביני נופני. ע"ש וכנלה"ל], ק) ברכות כב. סוטין כח: קט: כתובות נד, ב) [סנהדרין ס ע"ב], ר) [ברכ"י טוסף: כלומר מימה], ש) [בירושלמי כלאים פ"ט ה"ב], ת) [סוטין קטו ע"ב, ע"ש], א) [ל"ל לוקין עליו ליתא בכ"י. ועיין רש"ס], ב) [בתוס' הכח"ם ובתוס' שבת פד ע"ב טוסף: לתוריית], ג) [כלאים פ"ח ה"ב], ד) [בתוס' פסחים מז ע"ב ד"ה ומוקצין, ובתוס' סוטין כפ ע"ב, ובתוס' כתובות נד ע"ב הגירסא ממייב], ה) [ל"ל לו אלא מינין], ו) [כלאים פ"ב ה"ב], ז) [ל"ל לתסכר כאן ול"ל: ר' יוחנן קומר לפילו מין אחד על דעתיה דר' יוחנן כתיב אלא כאן כתיב וכו']

גליון הש"ס

גמ' למעוטי זרעים שבחוצה לארץ. עיין שבת פד ע"ב תד"ה תרבעו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' א"ל רב אבי והתניא כו': [ב] שם א"ל ר"א בר' יוסי נטחוק:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

תום' ר"י הזקן

אריוך. קרי ליה לשמואל משום דהלכתא כוותיה בדיני, לשון דיינא שדינו דין כמו מלך. **ספק לי.** כלומר תן לי מספק ערלה ואיכול. ואית דמפרשי תן לי מודאי ערלה דס"ל ללוי ולרבה ולרב אויא כמ"ד אין ערלה בח"ל. ור"ש פירש לקוט שלא בפני כדי שיהא ספק אצלי. **חריפי דפום בדיתא.** עיפא ואביימי בני רחבה דפום בדיתא. **סתום.** ספק ערלה הניחהו בידך וגנזהו לאוכלו. ור"ש פירש לא תתיר להם כי אם בהצנע וודאי ערלה אבדהו שאסור בהנאה. **יורד ולוקח.** ואם הלמ"מ היא אמאי ספיקא מותר. **אשתומם כשעה חדא.** פסוק הוא בדניאל [לד, טז], כלומר עמד בבהלה ומשומם כמו שעה. **אימור.** ההלכה שנאמרה למשה כך נאמרה. והאי אימור לשון ודאי הוא. והלכתא כר' יוחנן הלכך כל ספק ערלה מותר בח"ל ספק עברו ג' שנים או לא עברו, או ספק לקט מילדה או מזקנה. לוקין. אף בח"ל. **הרכבת אילן.** אסורה כדשמואל וכלאי הכרם אינן אסורים אלא מדרבנן. **שחקקתי לך.** היינו הרכבת אילן והרבעת בהמה שאסורה לבני נח כדאיתא בפרק [ר' ישמעאל] [ארבע מיתות סנהדרין ס, א]. והלכתא כשמואל ור' יוחנן. **שדך.** שמשמע שלך דוקא דהיינו בארץ, בח"ל לא הקנו לו מן השמים. **כלאי זרעים.** דבח"ל אין אסור בזריעתן ולא באכילתן כמו שנבאר לקמן. **דהוה זרע.** או מין אחר או ירק. **נשמתיה.** דהא עבר אדברי סופרים. **לא צהריתו.** כלומר אינכם בקיאין בזה. **לא קיי"ל כר' יאשיה.** פי' הר"ם [כלאים פ"ה ה"ז] דר' יאשיה לענין מלקות אמר שאינו לוקה הזורע כלאים (בח"ל) אלא כשזורע חטה ושעורה וחרצן יחד אבל מין אחד או ג' שני מינין אסור בהנאה ואינו לוקה, כדתנן פ"ז [דכלאים מ"ח] המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף במאתים אסור ומייתינן בפ' כל שעה [פסחים כה, א] ובפ' כל הבשר [חולין קטז, א]. והא דאמרינן במי שמתו [ברכות כב, א] ובראשית הגז [חולין קלו, ב] נהוג עלמא כר' יאשיה בכלאים, ר"ל פי' דלא לקי בארץ אלא כשזורע ג' מינים אלו, הלכך בח"ל ליכא איסורא בזריעתן בפחות מג' מינים אלו. ואיכא מאן דאמר דהא [ד]ר' יאשיה להיתר הנאה נאמרה, כלומר אף בח"ל לא לקי אלא כשזרע ג' מינים אלו. **ספק נ.** מנחות נה: מוקין נה: ועי"ש בתוס' ד"ה ומוסיף], ג) [שבת נג. מנחות נה:], ד) [מנחות יג:], ה) [מנחות יג.], ו) [ל"ל אריוך], ז) [ל"ל והתנן], ח) ברכות לו. ערלה כ"ג מ"ט], ט) כ"ל מ"ו], י) [שבת מה. מ"ק ג: סוכה מד. סוטין כח.], ל) [בכ"י טוסף: בתו"ה], מ) [ל"ל לר' יוסי כך מתוך בהכח"ם וכ"ה בשמלמות פ' קדושים סי' כט], נ) ערלה פ"ג מ"ט], ס) סנהדרין ס, ב], ע) [בכ"י וכבה"ק טוסף: כלאים], פ) [בכת"י וכבה"ק: נחמן], צ) [בריטב"א כתב דגירסתו זו ט"ס ול"ל זרע ביני נופני. ע"ש וכנלה"ל], ק) ברכות כב. סוטין כח: קט: כתובות נד, ב) [סנהדרין ס ע"ב], ר) [ברכ"י טוסף: כלומר מימה], ש) [בירושלמי כלאים פ"ט ה"ב], ת) [סוטין קטו ע"ב, ע"ש], א) [ל"ל לוקין עליו ליתא בכ"י. ועיין רש"ס], ב) [בתוס' הכח"ם ובתוס' שבת פד ע"ב טוסף: לתוריית], ג) [כלאים פ"ח ה"ב], ד) [בתוס' פסחים מז ע"ב ד"ה ומוקצין, ובתוס' סוטין כפ ע"ב, ובתוס' כתובות נד ע"ב הגירסא ממייב], ה) [ל"ל לו אלא מינין], ו) [כלאים פ"ב ה"ב], ז) [ל"ל לתסכר כאן ול"ל: ר' יוחנן קומר לפילו מין אחד על דעתיה דר' יוחנן כתיב אלא כאן כתיב וכו']

תורה אור השלם

1. לָכֵן לֹא יִהְיֶה לָךְ מְשֹׁלֵיךְ חֶבֶל בְּגוֹרָל בִּקְהַל יְיָ׃
מיכה ב ה

2. אֵת חֻקַּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאָיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ׃
ויקרא יט יט

מוסף תוספות

א. לחוד שנוהגין בחוץ לארץ דכוותה אמרינן בפרק מקום שנהגו גבי הא דתנן נותנים פאה ללפת ולקפלוט ואמרו עליה אף מן הכרוב ואוקימנא דאלפת בלחוד קאי. ריטב"ם.
ב. מדרבנן. ריטב"ם.
ג. ולשמואל דאמר הלכות מדינה וערלה וכלאים תרוויהו דרבנן אפילו הכי תני אף החדש לדידיה ניתא אי אף החדש אכלאים לחודיה קאי ולא אינטרוך לשנויי הכא אלא לר' יוחנן. תוס' כלמ"ם ועי' מהרש"ל. ד. שהוא חרצן. תוס' כלמ"ם. ה. אבל בשדה לא שייך למימר הכי שיזרע כלאים בהדי שדך דשדה לאו דבר הנזרע הוא. שם.

תום' ר"י הזקן (המשך)

שאינו אסור בהנאה עד שיזרע ג' מינים אלו, והיינו דקאמר נהוג עלמא. וההיא דציץ נקוב דלא כר' יאשיה היא. ובבע (ה"ה) [ההשלמה] כתב דשני מינים אם זרעם בכרם אסור בהנאה והיא דהמעביר ציץ נקוב מיירי שיש שני מינים בעציץ. והיכא שזורע בכרם מין אחד מותר בהנאה והיינו נהוג עלמא כר' יאשיה בכלאים. ואין אלו אלא דברי נביאות. ועוד בהדיא תנן בכלאים פ"ה [ה"ה] הנוטע ירק בכרם או המקיים ה"ז מקדש, אלמא אף בחד מינא אסור בהנאה. והעיקר דהא דר' יאשיה לא נאמרה אלא אם לוקה בזריעתו אם לאו, דגרסינן בירושלמי [כלאים] פ"ח [ה"א] ד) כתיב לא תזרע כרמך להחמיר עליו אפילו מין אחד. פי' הואיל ואמר שדך לא תזרע כלאים דהיינו שני מינים בשדה שומע אני אם זרע בשדה ועשה כרם בשני מינים, ומשני להחמיר שאם זרע מין זרע אחד עם זרע הכרם אע"ג דליכא משום כלאי זרעים חייב משום [כלאי] כרם. וזה ראיה שאם זרע חטה וחרצן לדברי הכל ליכא משום כלאי זרעים. על דעתיה דר' יאשיה כתיב שדך לא תזרע לאיזה דבר נאמר לא תזרע כרמך כלאים, כלומר הואיל ואינו חייב בזריעת הכרם עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד למאי איצטריך לאו גבי כרם, הרי נתחייב משום כלאי זרעים בחטה ושעורה. ומשני חברייא אמרי להתראה, שאם התרו בו משום שדך לוקה, משום כרמך לוקה. והאי דבעי שני מינים וכרם, דכתיב כלאים וכרמך וכתיב נמי כלאים ושדך, ולא בעי בכלאי זרעים אלא שני מינים, הטעם דקרקע בלא זרעים נקראת שדה, ובלא גפנים לא מקריא כרם. ופי' לא צהריתו, אינכם בקיאים בזה, שכלאי זרעים מותר לזרען בח"ל. לא קיי"ל וכו', דבארץ אינו חייב [עד] שיזרע(ו) וכו' והואיל ובארץ אינו חייב אם זורע מין אחד או מין ירק בכרם ואינו אסור אלא מדרבנן, בח"ל מותר לזרוע מין אחד או מין ירק בכרם, דהא אפילו בארץ לא אסרה תורה כדאיתא במנחות [טו, ב]. וכ"כ הר"ם בזרעים (ספ"א) [כלאים פ"ח הי"ג-י"ד] שמותר לזרוע ירק בצד הכרם בח"ל ואותו הירק אסור באכילה, והוא שיראה אותו לוקט אבל ספקו מותר. **מערב בזרעונים.** היה מערב מיני זרעים וזורען. ופי' מערב הכרם עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד למאי איצטריך לאו גבי כרם, הרי נתחייב משום כלאי זרעים בחטה ושעורה. ומשני חברייא אמרי להתראה, שאם התרו בו משום שדך לוקה, משום כרמך לוקה. והאי דבעי שני מינים וכרם, דכתיב כלאים וכרמך וכתיב נמי כלאים ושדך, ולא בעי בכלאי זרעים אלא שני מינים, הטעם דקרקע בלא זרעים נקראת שדה, ובלא גפנים לא מקריא כרם. ופי' לא צהריתו, אינכם בקיאים בזה, שכלאי זרעים מותר לזרען בח"ל. לא קיי"ל וכו', דבארץ אינו חייב [עד] שיזרע(ו) וכו' והואיל ובארץ אינו חייב אם זורע מין אחד או מין ירק בכרם ואינו אסור אלא מדרבנן, בח"ל מותר לזרוע מין אחד או מין ירק בכרם במנחות [טו, ב]. וכ"כ הר"ם בזרעים (ספ"א) [כלאים פ"ח הי"ג-י"ד] שמותר לזרוע ירק בצד הכרם בח"ל ואותו הירק אסור באכילה, והוא שיראה אותו לוקט אבל ספקו מותר. **מערב בזרעונים.** היה מערב מיני זרעים וזורען. ופי' מערב

תנני חדש. וא"ת אמאי צריך למתוק לף ליתא דקתי לכלאים[א] וי"ל כיון דאמר רבי אליעזר אין ערלה בח"ל אין סברא לומר שיהא מחמיר[ב] בכלאים יותר מערלה ועוד תיובתא ר"י כיון דכלאים דרבנן וחדש דתורייתא אין צריך למיתני לף בריך לף אליבא דמ"ד ערלה הלכה למשה מסיני[ג]:

החוא למעוטי זרעים. פירש בקונטרס זרעים שבכרם [ד]למין לוקין עליו אבל אין לפרש כלאי זרעים דקרקע דבכרם לף אינטריך קרקע כיון דמותב קרקע הוא פשיטא דאין נוהגת אלא בארץ אבל כלאי זרעים שבכרם אינטריך קרקע ע"ג דמותב קרקע הוא דס"ד למילפינהו בק"ו דמדג כיון דאיסורן אינו אלא עולם ומקורין בהנאה אבל זרעים לא מצי למילף מק"ו דמדג דהא כלאי זרעים דקרקע אינם אסורים בהנאה כדאמר בקרקע שלה ליה סתום ספיקא ואבד ודאה והכרז על פירותיהן שטעונים גניזה וכל האומר אין ערלה בח"ל לא יהא לו נין ונכד משליך חבל בגורל בקהל ה' ואינהו כמאן סברוה כי הא דתניא רבי אלעזר בר' יוסי אומר משום ר' יוסי בן דורמסקה שאמר משום רבי יוסי הגלילי שאמר משום רבי יוחנן בן נורי שאמר משום ר' אליעזר הגדול אין ערלה בח"ל ולא והאנן תנן רבי אליעזר אומר אף החדש תני חדש אמר רבי אסי אמר ר' יוחנן ערלה בח"ל הלכה למשה מסיני א"ל ר' זירא לרבי אסי והתניא ספק ערלה בארץ אסור בסוריא מותר (בחוצה לארץ יורד ולוקט) אישתומם כשעה חדא א"ל אימא כך נאמר ספיקא מותר ודאה אסור אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן עלוקין על הכלאים דבר תורה אמר ליה רבי אלעזר בר' יוסי והאנן תנן הכלאים מדברי סופרים לא קשיא כאן בכלאי הכרם כאן בהרכבת האילן כדשמואל דאמר שמואל את חקתי תשמורו חוקים שחקקתי לך כבר בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה ומה בהמתך נוהג בין בארץ בין בח"ל אף שדך נוהג בין בארץ בין בח"ל ואלא הכתיב שדך ההוא למעוטי זרעים שבח"ל רב חנן ורב ענן הוו שקלי ואזלי באורחא חזיוהו להההוא גברא דקא זרע זרעים בהדי הדדי א"ל ניתי מר נשמתיה א"ל לא חווריתו ותו חזיוהו להההוא גברא דקא זרע חיטי ושערי בי גופני א"ל ניתי מר נשמתיה א"ל לא צהריתו לא קיימא לן כרבי יאשיה דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד רב יוסף מערב ביזרני וזרע א"ל אביי והאנן תנן הכלאים מדברי סופרים א"ל לא קשיא כאן בכלאי הכרם כאן בכלאי זרעים כלאי הכרם דבארץ אסורים בהנאה בח"ל נמי גזרו בהו רבנן כלאי זרעים דבארץ לא אסירי בהנאה בח"ל נמי לא גזרו בהו רבנן הדר אמר רב יוסף לאו מלתא היא דאמרי דרב זרע גינתא דבי רב משארי משארי מאי טעמא לאו משום עירוב עירובי כלאים אמר ליה אביי בשלמא אי אשמעינן ארבע

ניסני או חידי וחידי כו'. דערלה וכלאים לו זה וזה יורד ולוקט דלמ"ל מספקו לחרץ דלמ"ל מן הזורע לו מן הלוקט בידים: **ספק ל'.** לקוטו שלמ"ל בספי שיהיה ספק חלוי וחמ"ל מיכול ודערלה קלי: **חריפי דפומבדיתא.** עיפא וחכימי בני רחבה דפומבדיתא. **סתום.** ספק ערלה הניחהו בידך וגנזהו לאוכלו. ור"ש פירש לא תתיר להם כי אם בהצנע וודאי ערלה אבדהו שאסור בהנאה. **יורד ולוקח.** ואם הלמ"מ היא אמאי ספיקא מותר. **אשתומם כשעה חדא.** פסוק הוא בדניאל [לד, טז], כלומר עמד בבהלה ומשומם כמו שעה. **אימור.** ההלכה שנאמרה למשה כך נאמרה. והאי אימור לשון ודאי הוא. והלכתא כר' יוחנן הלכך כל ספק ערלה מותר בח"ל ספק עברו ג' שנים או לא עברו, או ספק לקט מילדה או מזקנה. לוקין. אף בח"ל. **הרכבת אילן.** אסורה כדשמואל וכלאי הכרם אינן אסורים אלא מדרבנן. **שחקקתי לך.** היינו הרכבת אילן והרבעת בהמה שאסורה לבני נח כדאיתא בפרק [ר' ישמעאל] [ארבע מיתות סנהדרין ס, א]. והלכתא כשמואל ור' יוחנן. **שדך.** שמשמע שלך דוקא דהיינו בארץ, בח"ל לא הקנו לו מן השמים. **כלאי זרעים.** דבח"ל אין אסור בזריעתן ולא באכילתן כמו שנבאר לקמן. **דהוה זרע.** או מין אחר או ירק. **נשמתיה.** דהא עבר אדברי סופרים. **לא צהריתו.** כלומר אינכם בקיאין בזה. **לא קיי"ל כר' יאשיה.** פי' הר"ם [כלאים פ"ה ה"ז] דר' יאשיה לענין מלקות אמר שאינו לוקה הזורע כלאים (בח"ל) אלא כשזורע חטה ושעורה וחרצן יחד אבל מין אחד או ג' שני מינין אסור בהנאה ואינו לוקה, כדתנן פ"ז [דכלאים מ"ח] המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף במאתים אסור ומייתינן בפ' כל שעה [פסחים כה, א] ובפ' כל הבשר [חולין קטז, א]. והא דאמרינן במי שמתו [ברכות כב, א] ובראשית הגז [חולין קלו, ב] נהוג עלמא כר' יאשיה בכלאים, ר"ל פי' דלא לקי בארץ אלא כשזורע ג' מינים אלו, הלכך בח"ל ליכא איסורא בזריעתן בפחות מג' מינים אלו. ואיכא מאן דאמר דהא [ד]ר' יאשיה להיתר הנאה נאמרה, כלומר אף בח"ל לא לקי אלא כשזרע ג' מינים אלו. **ספק נ.** מנחות נה: מוקין נה: ועי"ש בתוס' ד"ה ומוסיף], ג) [שבת נג. מנחות נה:], ד) [מנחות יג:], ה) [מנחות יג.], ו) [ל"ל אריוך], ז) [ל"ל והתנן], ח) ברכות לו. ערלה כ"ג מ"ט], ט) כ"ל מ"ו], י) [שבת מה. מ"ק ג: סוכה מד. סוטין כח.], ל) [בכ"י טוסף: בתו"ה], מ) [ל"ל לר' יוסי כך מתוך בהכח"ם וכ"ה בשמלמות פ' קדושים סי' כט], נ) ערלה פ"ג מ"ט], ס) סנהדרין ס, ב], ע) [בכ"י וכבה"ק טוסף: כלאים], פ) [בכת"י וכבה"ק: נחמן], צ) [בריטב"א כתב דגירסתו זו ט"ס ול"ל זרע ביני נופני. ע"ש וכנלה"ל], ק) ברכות כב. סוטין כח: קט: כתובות נד, ב) [סנהדרין ס ע"ב], ר) [ברכ"י טוסף: כלומר מימה], ש) [בירושלמי כלאים פ"ט ה"ב], ת) [סוטין קטו ע"ב, ע"ש], א) [ל"ל לוקין עליו ליתא בכ"י. ועיין רש"ס], ב) [בתוס' הכח"ם ובתוס' שבת פד ע"ב טוסף: לתוריית], ג) [כלאים פ"ח ה"ב], ד) [בתוס' פסחים מז ע"ב ד"ה ומוקצין, ובתוס' סוטין כפ ע"ב, ובתוס' כתובות נד ע"ב הגירסא ממייב], ה) [ל"ל לו אלא מינין], ו) [כלאים פ"ב ה"ב], ז) [ל"ל לתסכר כאן ול"ל: ר' יוחנן קומר לפילו מין אחד על דעתיה דר' יוחנן כתיב אלא כאן כתיב וכו']

סבי כרבי יאשיה בכלאים וכרבי אלעזר בזרוע תמת הכרם וגם מותר לזרוע כלאי זרעים בח"ל כדאמרינן הכא רב יוסף מערב ביזרני וזרע ואף על גב דאמר לעו מילתא היא הא כבר תרגמה אביי ורגמה לה"ר שמואל מאיוור"א דטוב ליזהר שלא לזרוע זרעים סמוך שלשה טפחים מעיקרו של מילן דנרגמה כמרכיב זרעים בתוך המילן:

שמא